

Ha a lakodalmat télen ülik, akkor a tisztaszobából, a konyhából és a kisházból kirakják a bútorokat, azaz a szegedi parasztháznak mindhárom jellegzetes lakóhelyiségét „föleresztik” a lakodalom számára. Nyáron az udvarban fölállított hatalmas sátor alatt tartják a lakodalmat. A sátort zöldággal (főképpen fűzfaággal), rozsmaringgal, olykor egyéb virággal és színes papírláncokkal ékesítik fel.

(Folytatjuk.)

Bálint Sándor.

TÁRSADALOMRAJZ.

A magyar tanyai közigazgatás.

(Kiss István: A magyar tanyai közigazgatás. A tanyapolitika vázlata. A magyar közigazgatástudományi intézet kiadványainak 7. száma. Budapest, 1932. Egyet. ny. 142 l. + 3 térkép.)

Örvendetes, hogy Magyary Zoltán intézetének figyelme a tanyakérdésre is kiterjedt. Közvéleményünk, mind a tágabb értelemben vett, mind pedig az intézkedésre hivatott szakembereké, hamar elum egy-egy problémát, még mielőtt megoldotta volna, vagy legalább segített volna rajta. Pedig a tanyakérdést nem szabad levenni a napirendről, míg a másfélmillió érdekelt magyar számára a fejlődés útját meg nem nyitottuk. Ezt az utat építi Kiss István is, Csongrád vármegye aljegyzője az itt szóba hozott könyvében. A szerző erősen törekszik a rendszeres, tudományos tárgyalási módra s ezért háttérbe szorítja mind gyakorlati ismereteit, mind kritikáját. Pedig úgy látszik, jól ismeri a tanyakérdést s általában helyes irányban keresi a megoldásokat. Sok tanyaszakértővel ellentétben — de szerintünk igen helyesen — felismeri a tanyástelepülés gazdasági előnyének döntő fontosságát s ellenzi azt az egyébként is naiv és tudákos kívánságot, hogy a tanyás telepéseket tömörítsük falvakba. A községítés törekvéseit négy indokból támadja. Nem hiszi, hogy a településénél fogva alapjában igen individuális tanyai népnek meg volna a fejlettségi foka az új község autonóm életének irányítására. A szerző ezen aggodalma figyelemreméltó. De túlzás volna azokra a népes és nagyterületű külterületi lakott helyekre is vonatkoztatni, amelyeknél az önálló községgé alakulás feltételei meg vannak s így joggal várható, hogy az autonóm községi élethez szükséges mentalitás

máról-holnapra kifejlődik és megerősödik. Ha pedig a közösség autonóm életvitelének alapját az áldozathozatalra s a közjavak igazságos szétosztására való készségben látjuk, akkor már is megállapíthatjuk, a tanyaiak felsőbbrendűségét, mert bizonyos, hogy önzésben a gyámoltalanok és a tanácson kívülrekedtek megrövidítésében nem versenyezhetne a belső lakossággal. Másik érve a szerzőnek a községesítés ellen az az erős ellenkezés, amely az anyavárosok és községek részéről anyagi érdekük védelmében előrelátható. Rámutat arra, hogy a tanyaiaknak még társadalmi szervezkedését is csírájában fojtják meg, nehogy elszakadási törekvések nőjjenek ki belőlük. Ahol a város a külterületi birtokosok között nagyobb arányban szerepel, könnyen megghiúsítják az önállósulási törekvéseket. Máshol a hatóságok befolyásolása útján gáncsolják el. A szerzőnek igaza van abban, hogy kár volna felidézni egy hosszú és elkéseredett belső harcot a külterületi lakosság önállósulásának kivívásáért. Viszont ott, ahol az önálló községgé alakulás a legjobb megoldás (és itt Benisch Artur kitünő tanulmánya szolgálhat irányadóul) törvényhozás útján kell intézkedni s így venni elejét a helyi gyűlölködés fellobbanásának. Harmadik érv: az új községi középületek és egyéb községi terhek költségeinek előteremtésére a mai pénzügyi helyzet nem kedvező. A negyedik az, hogy a községesítés nem jelenti a bajok teljes orvoslását. Kezdjük az utóbbival. A községesítés törekvése — eltekintve azoktól a helyektől, amelyek a természetes fejlődés útján megérték az önállósulásra — a belterületi lakosság és képviselőik szűkekltségének, a külterületi lakosság érdekei iránti sokszor bámulatos és bűnös közönynek természetes ellenhatása. Az anyátlan gyermek reményvesztettsége, hogy valaha is édesanyát bírhatna mostohájában. A szerző ezt tisztán látja, de nem akarja levonni a logikai konzekvenciákat. Maga írja: „A jogi odatartozás a tanyakörzetre passzív jellegű, mert a tanya a közvetlen jogi kapcsolattal együttjáró terheket, a jogegyenlőség és közteherviselés elvét mintegy megcáfolva sokkal nagyobb mértékben viseli, mint a belterületi lakosság. De a közterhekben való részesedés ellenértékét: a közszolgáltatok gyors és pontos ellátását egyáltalában nem, vagy csak nagy nehézségek árán kapja meg“. Nem csoda, ha nemcsak a kihasználtság és elhanyagolt tanyavilág, hanem problémáik érdektelen teoretikusai is itt érzik a baj gyökerét és első lépésnek az önállósulást jelölik meg, amely ha nem is orvoslás, de az orvoslásnak (szerintük) elengedhetetlen feltétele. Ami a terheket illeti, a

tanyaiak úgy gondolkoznak, hogy inkább fizetik az eddigi teher kétszeresét, ha az egészen a saját szükségleteikre fordítják, mert most adójukat úgyszólván a maga egészében a telhetetlen belközség nyeli el.

A szerző jól látja, hogy a tanyaközpontok sem jelentenek megoldást. Mit ajánl tehát a tanyai közigazgatás orvoslására? „A közigazgatási szervezet *kvalitatív* módosítását“ — mondja bizonyos tudományos körülmenyességgel. Mi legyen ez? A régi, a meglévő szervezet jobb működése. Amely figyelemmel van a tanyák igényeire és természetére s ehhez képest ott, ahol lehet kisebb helyi körzetekkel működik, kisebb szervezeti egységeket teremt a régi községi, városi szervezeten belül. A kisebb és egymással mintegy szövetkező szervezeti egységek csak részleges autonómiával bírnak, úgyszólván csak a közfeladatok primitív körére kiterjedően az autonómiára nevelés érdekében. Ez a tanyakörzet a község képviselőtestületébe is beküldené a maga választottait s volnának saját szervei: a tanyabírák, tanyai esküdtek, akik azonban a községi hatóságnak alárendelten egészen szűk körben működhetnének. Ennyi a szerző javaslata. Nagy közigazgatási jogi apparátussal előadott tervet, azonban a tanyai közigazgatást legfőlebb simábbá, gyorsabbá tenné, annak igazi rendeltetését: a tanyai lakosság közös igényeinek és érdekeinek előbbrevitelét azonban nem jelentené. De remélhető-e még ennyi is, mikor maga a szerző mondja: „Jelenlegi autonóm szervezeti egységeinket úgyszólván a szó legszorosabb értelmében kényszeríteni kell a tanyakérdés közigazgatási problémáinak a saját hatáskörben való megoldására“. Van azonban a közigazgatásnak egy nagyon fontos területe, amelyről a szerző egész könyvében megfeledekezik, csak az egyik fentebb idézett mondatából sejthetjük, hogy van róla tudása: a „kiadások“ tételeinek összeállítás, a közpénzek felhasználása. Addig, amíg a tanyai lakosok igényei *itt* nem biztosíthatnak, minden reform csak jámbor szándék, minden „kvalitatív módosítás“ csak *pium desiderium* marad. Minden azon fordul meg, hogy rászorítjuk-e a városokat és községeket, amelyek „a községi jövedelem várható csökkenésétől félve“ oly görcsösen ragaszkodnak a tanyás határrészek birtokához, hogy a községi jövedelemből, ha talán nem is a számarány szerint rájuk eső részt (pedig a község ideális célja ennél is többet kívánna), de legalább az adószolgáltatásuk arányában rájuk eső részt, a tanyai szükségletek, a tanyaiak gazdasági kulturális, egészségügyi és egyéb céljaira fordítsák. Nem vizsgálta

a szerző, hogy a költségvetési autonomia mai korlátozottsága mellett nem volna-e lehetséges a községeket rászorítani a külterület gyarmati állapotának megszüntetésére s hogy mi volna ennek a módja. Mi, akik nemcsak az emberi igazságot, hanem a magasabb nemzeti érdekeit is keressük a társadalmi problémák megoldásánál, itt látjuk a tanyakérdés sarkpontját s nem mulaszthattuk el, hogy erre fel ne hívjuk a jóakarató és a kérdéssel hivatottan foglalkozó szerző figyelmét.

A könyv harmadik fejezete a tanyástelepülés multját, a negyedik a tanyai közigazgatás jogforrásait ismerteti. A községek önzését és a felsőbb hatóságok gyámoltalanságát a szerző akaratlanul is eléggé feltárta. A tanyai közigazgatás jelen állapotát ismertető ötödik fejezet a jogszabályok sokszor igen bő kivonata, a végrehajtás ismertetése nélkül. A hatodik fejezet a külterületi lakosság statisztikáját adja a járásokig menő részletességgel. A hetedik fejezet a jogszabályok indexe és a tanya-kérdésnek elég bő irodalmi mutatója. (Nem teljes; olyan munka is hiányzik pl. mint a tanyai oktatásügyet és a nagy tanyai iskolaépítkezést több tanulmányban ismertető *Magyar népoktatás* c. 1928-ban megjelent könyv.) A könyvet 3 térkép egészíti ki: kettő a külterületi népességről, egy a külterületi iskolák számáról.

Szombatfalvy György.

TÁRSADALMI ÉLETTAN.

A tüdővész elleni küzdelem lehetősége és eredményei az Alföldön.

A sokat emlegetett és sokat hallott dolgok egy bizonyos idő múlva közhelyekké válnak: megszokják és valahogy elsikkad jelentőségük. Az alföldi tüdővéaszt annyit emlegették, már oly sokszor vitatták meg, hogy alig kelt érdeklődést, némi borzalommal hallják és olvassák a pusztítás nagy számait, a kedvezőtlen halálozási arányt és mindjárt társítják avval a fogalommal, hogy csak sok pénzzel lehet nekifogni, tehát érdemlegesen úgy sem lehet vele foglalkozni, különben is hozzátartozik az alföldi klimához s ezzel még a felelősség kérdése is el van intézve.

A klimára vonatkozó kifogás már régen megdőlt: HAYEK könyvéből tudjuk hogy, az „ózendús levegőjű“ hegyes Tirolban ugyanannyi a tüdőbetegek száma, mint az Alföldön.